

Lustrum Botterbehoud in jubilerend buitenmuseum

Eind augustus vierde de Vereniging Botterbehoud haar 25-jarig bestaan. Ruim zestig van de in totaal circa honderd nog bestaande zeilende, houten vissersschepen waren hiervoor naar het eveneens jubilerende Buitenmuseum gekomen. Hoogtepunt van het uitgebreide feestprogramma was ongetwijfeld de vlootschouw op zaterdag 21 augustus. Toen al die botters, aken, jollen, pluten, kwakken, een blazer, bons en punter in kiellinie door het Krabbersgat zeilden leek het even of de klok was teruggezet naar vóór de afsluiting. Dat beeld behouden is het doel van de Vereniging Botterbehoud en van het Zuiderzeemuseum.

Rond de eeuwwisseling visten alleen al op de Zuiderzee en Waddenzee enkele duizenden schepen. Het waren genoeg allemaal zeilschepen, maar van zeer uiteenlopende soort en grootte. Dat kwam vooral door de verschillende visserijmethoden, die elk haar specifieke eisen aan schip en want stelde, en door de geografische ligging. Vanuit een haven, direct gelegen aan diep water, kon immers met veel grotere schepen gevist worden dan vanuit een haven, die tweemaal per dag urenlang droog viel. In de loop der tijd ontwikkelden zich vele typen schepen met soms plaatselijke varianten.

Het besluit om de Zuiderzee af te sluiten en grotendeels in te polderen betekende tevens het startsein van een drastische sanering van de vissersvloot. Ook de vissers die hun beroep (voorlopig nog) bleven uitoefenen investeerden zo min mogelijk, dus zeker niet in een nieuw schip. De aak of botter, bons of pluut werd opgekalefaterd om haar zo lang mogelijk in de vaart te kunnen houden.

In 1930 kwamen ruim 800 vissersschepen in Enkhuizen bijeen om deel te nemen aan de Zuiderzee Visscherij Tentoonstelling, de ZVT. De initiatiefnemers van die grootse manifestatie stond voor ogen "om het Nederlandse volk als in één greep te laten zien wat het verliezen gaat." In feite vormde de ZVT de aanleiding voor de oprichting van het museum, dat die bedreigde cultuur moest bewaren.

Vanaf het eerste moment werd niet al-

leen aan een museumgebouw maar ook aan een museumdorp gedacht. Een dorp gebouwd rond een vissershaven en een binnenhaven. "In de havens van het museumdorp zullen de verschillende soorten van vissersvaartuigen, welke in onbruik geraken, worden opgelegd en tentoongesteld. De woonhuizen zullen worden bewoond door de vissers en hun gezinnen, welke hun plaatselijke klederdrachten zullen blijven dragen. Zij zullen doorgaan met het beoefenen van de visvangst. Hun vaartuigen zullen in de museumhaven liggen." Aldus de heer Bouma, eerste directeur van het Zuiderzeemuseum.

Samen met drie Commissarissen der Koningin, Terlouw, Beelaerts van Blokland en Lammers, nam ZZM-directeur Weeda de vlootschouw af.

Hij begon vissershuisjes en -vaartuigen te verzamelen. Het zou echter tot ver na zijn vertrek uit Enkhuizen duren voordat er daadwerkelijk met de bouw van het buitenmuseum kon worden begonnen.

Pleziervaart

Elke nieuwe polder sneed oude vissershavens af van "de zee". Al gingen ze tot vrijwel de laatste dag door, de vissers zagen zich uiteindelijk voor een voldongen feit gesteld. De aanleg van Zuidelijk Flevoland betekende het definitieve einde van de zeilende visserij. In 1966 streek het laatste span botters uit Bunschoten de zeilen. Er was toen inmiddels een nieuwe bestemming gevonden voor de oude schepen: pleziervaart. Vooral studenten bleken belangstelling te hebben voor botterdagtochtjes en -vakanties. Al gauw kwamen opstappers onder de indruk van dit karakteristieke scheepstype. Ze vonden het behoud van een enkel exemplaar in een museum niet voldoende. De botter mocht niet van het water verdwijnen, zo meenden zij. Een handjevol "bottergekken" richtte daarom in 1968 de Vereniging Botterbehoud op met als doel de botter in haar originele staat in de vaart te houden.

Ruim zestig van de in totaal circa honderd nog bestaande zeilende, houten vissersschepen waren voor het 25-jarig bestaan van de Vereniging Botterbehoud naar het eveneens jubilerende Buitenmuseum gekomen.

Terwijl de museumdirectie op de deur van het ministerie klopte voor geld om eindelijk te kunnen beginnen aan de opbouw van het buitenmuseum, timmerden de leden van Botterbehoud aan hun veelal in matige tot slechte staat verkerende schepen om te zorgen dat ze bleven drijven. Restauratie zou een klus van vele jaren worden. De doelstellingen van het Zuiderzeemuseum en de Vereniging Botterbehoud liggen in elkaars verlengde. Het was dan ook niet vreemd dat het bestuur van Botterbehoud vanaf de eerste dag contacten legde en onderhield met het museum. Dat resulteerde onder meer in de toestemming om, onder zekere voorwaarden, met een aantal schepen ligplaats te kiezen in het Marker haventje. Een samenwerking die beide organisaties groot voordeel bood. Voor Botterbehoud betekende dat de oplossing van het steeds nijpende ligplaatsprobleem in Enkhuizen. Op zijn beurt kreeg het museum niet alleen een perfect passende aankleding van de haven, maar ook een stuk verlevendiging.

De museumdirectie besloot om het tienjarig bestaan van het Buitenmuseum slechts op bescheiden wijze te herdenken. Het verenigingsbestuur wilde een kwart eeuw Botterbehoud niet ongemerkt voorbij laten gaan. Daar moest op ruime schaal aandacht aan worden besteed "om te laten zien wat er dankzij een enorme inzet van particulieren

nog aan varende monumenten van de Zuiderzee bewaard is gebleven." Hoe en waar kon dat beter dan met een vlootshow vanuit het buitenmuseum in Enkhuizen. Vanzelfsprekend gaf het museum hieraan zijn volle medewerking. De talrijke bezoekers konden een weekende lang genieten van een uniek uitzicht. Ruim zestig van de in totaal circa honderd resterende zeilende vissersvaartuigen, dankzij de zorg van hun eigenaren inmiddels nagenoeg allemaal in goede staat verkerend, lagen afge-meerd in het Marker haventje en aan de steigers voor het museum.

Vijfhonderd donateurs van Botterbehoud stapten zaterdag 21 augustus aan boord van de schepen om de vlootshow mee te maken. Samen met drie Commissarissen der Koningin, Terlouw, Beelaerts van Blokland en Lammers, nam ZZM-directeur Weeda de vlootshow af.

De monumenten van de Vereniging Botterbehoud behoeven voortdurende zorg en onderhoud om te kunnen blijven varen. Om zijn doel te kunnen bereiken moet het museum voortdurend blijven zoeken naar nog betere manieren om de Zuiderzeecultuur over te dragen aan de bezoekers. Een van die manieren is verlevendiging met demonstraties en levende historie. Er worden netten geboet,

zeilen genaaid, manden gevlochten, tonnen gemaakt en vissen gerookt. En geheel volgens het oorspronkelijke plan worden enkele huizen op de Bult van Urk "bewoond" en liggen er authentieke vissersvaartuigen in de haven. Geregeld varen zij uit; niet ter visvangst al zou een aantal leden van Botterbehoud dat graag doen.

Het museum mag in de Compagnieshaven op beperkte schaal viswants uitzetten. In samenwerking met de Vereniging Botterbehoud zou het toch mogelijk moeten zijn om een paar keer per jaar visserijdemonstraties op ruimer water te verzorgen. Dat zou het museum nog meer verlevendigen maar vooral ook de mogelijkheid bieden om de oude technieken van de visserij, de basis van de Zuiderzeecultuur, over te dragen.

Gert Jan Luijendijk, bestuurslid Vereniging Vrienden van het Zuiderzeemuseum

De talrijke bezoekers konden een weekende lang genieten van een uniek uitzicht.

